

Näkökulmia kansainvälisten terveyden- huoltomallien soveltamiseen Suomessa

THL:n työpaperi, tiivistelmä

Terveys ja
hyvinvoinnin laitos
25.6.2025

Ydinviestit

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ei ole yhtä oikeaa mallia

Mikään yksittäinen järjestämismalli ei ratkaise kaikkia soten haasteita. Realistisimmat mallit pohjautuvat nykyjärjestelmän periaatteisiin.

Nykyjärjestelmässä on kehittämispotentiaalia

Sote-järjestelmäämme voidaan tehdä monia parannuksia ilman, että tehdään suuria rakenteellisia muutoksia.

Rakenteelliset uudistukset edellyttävät pitkäjänteisyyttä

Laajat muutokset ovat hitaita ja vaativia. Erityistä harkintaa tarvitaan, kun suunnitellaan koko sote-järjestelmän perusteiden uudistamista.

Soten kehittäminen edellyttää parlamentaarista tulevaisuustyötä

Yhteisesti jaetut tavoitteet ja visio luovat perustan sosiaali- ja terveydenhuollon seuraaville kehittämisaskelille.

Sote-järjestelmä politiikan polttopisteessä

- Sote-järjestelmä on keskeinen teema politiikassa sen laajojen yhteiskunnallisten, taloudellisten ja inhimillisten vaikutusten vuoksi.
- Järjestelmän tulevaisuudesta käydään vilkasta keskustelua, ja näkemykset eroavat merkittävästi.
- Julkisessa keskustelussa on esitetty useita vaihtoehtoisia kehityssuuntia:
 - Aluevaltuustojen lakkauttaminen
 - Hyvinvointialueiden verotusoikeus
 - Kela-korvausten kasvattaminen
 - Terveystalouden kansallistaminen
 - Vakuutusperusteisen terveydenhuoltoon siirtyminen

25.6.2025

Evan analyysi esittää: Terveystalouden huolto vakuutusperusteiseksi ja eläkkeet jäihin vaalikauden loppuun asti HS 3.4.2024

Sdp:ssä haluaa mullistaa verojärjestelmää, jotta hyvinvointialueiden kriisi laukeaa HS 15.8.2024

Julkinen talous | Sdp olisi valmis myös hintakattoon, jolla suitsittaisiin sote-alalla vuokratyövoiman käyttöä.

Kokoomuksen Ville Valkonen väläyttää aluevaaleista luopumista: "Aluevaltuustoista on enemmän haittaa kuin hyötyä" Yle 27.8.2024

Tässä on kokoomuksen uusi kansanedustaja – raju näkemys hyvinvointialueista Ilta-Sanomat 18.12.2024

Vihreiden Sofia Virralta ennustus: Hyvinvointialueille verotusoikeus 10 vuoden sisällä Yle 19.3.2025

Onko ruoho vihreämpää aidan toisella puolella?

- Mallia haetaan usein kansainvälisistä esimerkeistä.
- Kontekstisidonnaisuus voi hämärtyä. Järjestelmät heijastavat omia yhteiskuntiaan, eikä mikään malli ole sellaisenaan siirrettävissä Suomeen.
- Kv-esimerkit voivat kuitenkin tarjota hyödyllisen peilin järjestelmän nykytilanteeseen ja sen kehittämismahdollisuuksien arviointiin.

25.6.2025

Kaikki pääsevät heti lääkäriin Tanskassa Yle 24.5.2023

**Kokoomus haluaa Suomeen Hollannin kaltaisen omalääkäreiden
järjestelmän** Verkkouutiset 15.6.2024

TERVEYDENHUOLTO 20.10.2023 08.49

Tanskassa toimii paremmin – mitä opimme?

Työn tarkoitus ja tavoite

- Tarkoituksena on tarjota **suuntaa antavia näkökulmia** ja esimerkkejä erilaisista järjestämisvaihtoehdoista ja niiden mahdollisista vaikutuksista.
- Tavoitteena **rikastuttaa keskustelua** sote-järjestelmän kehittämisestä ja arvioida kansainvälisten mallien soveltuvuutta Suomeen.
- Keskeisiä kysymyksiä:
 - Miten erilaisia malleja voitaisiin soveltaa Suomeen?
 - Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita niihin liittyy etenkin suhteessa yleisiin sote-järjestelmien tavoitteisiin?
 - Miten eri mallit vastaisivat nykyisen järjestelmän haasteisiin?

25.6.2025

Tunnistettut tavoitteet:

- Yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- Vaikuttavuus ja laatu
- Kestävyys ja luotettavuus

Käsiteltävät mallit esitellään suomalaisessa kontekstissa:

- Ohjaus ja järjestäminen
- Rahoitus
- Palveluiden tuotanto

Suomen nykyinen järjestelmä

- Suomen nykyinen järjestelmä on monikanavainen:

Palveluja järjestää, tuottaa ja rahoittaa usea eri taho.

Eri järjestelmän osat toimivat omien pelisääntöjensä mukaan.

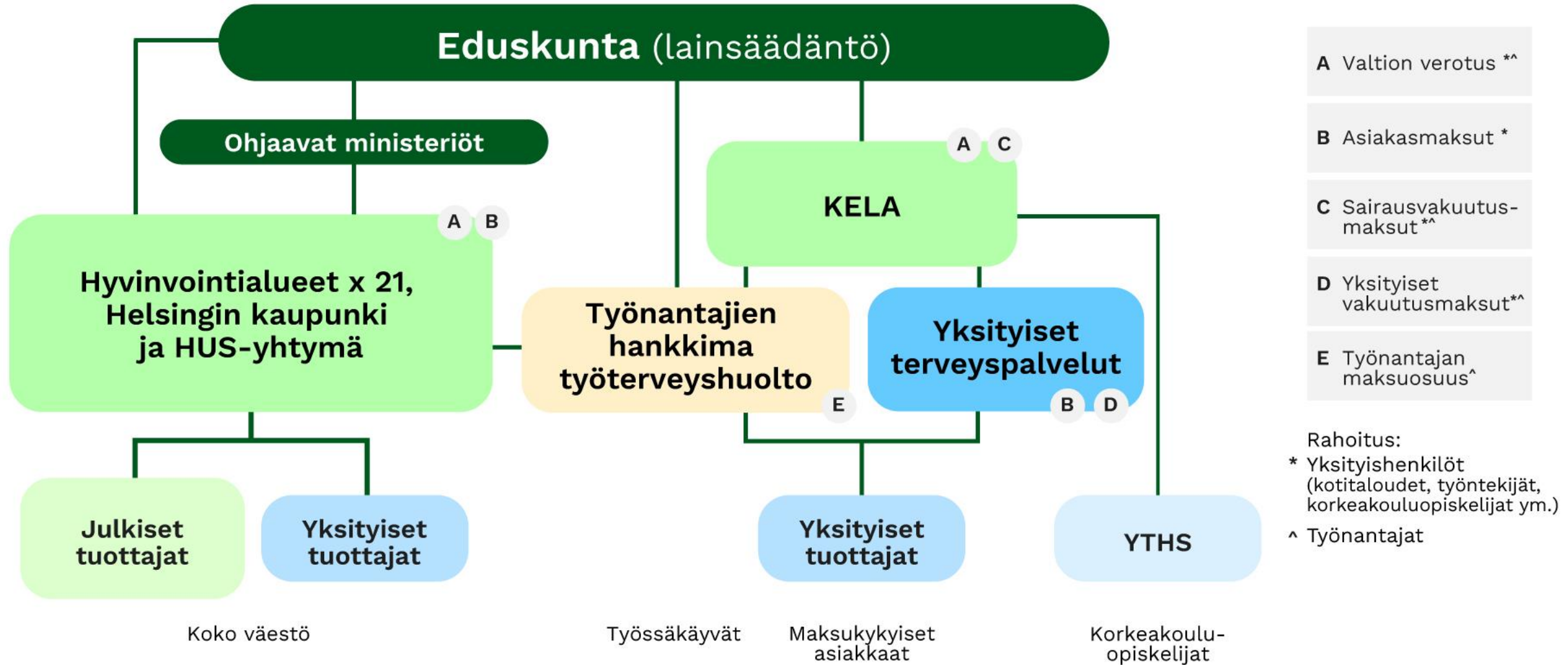

25.6.2025

Onnistumisia ja haasteita:

- Edistynyt palveluiden integraatio
- Moniammatillinen yhteistyö ja tiimimallit
- Kansallinen ohjaus tukee alueiden yhdenvertaisuutta, mutta voi vaikeuttaa erityispiirteiden huomioimista
- Monikanavaisuus heikentää palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja vaikeuttaa resurssien tehokasta hyödyntämistä
- Rahoitusmallin riittämättömät kannustimet

Suomen nykyjärjestelmä: Hyvinvointialueet vastaavat sote-palveluiden järjestämisestä. Terveystieteidenhuollossa yksityisillä palveluilla ja työterveyshuollolla on merkittävä rooli.

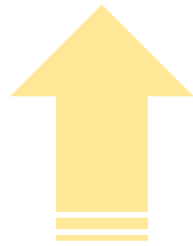
Tarkasteltavat kv-järjestämismallit

Kansallinen
sosiaali- ja
terveydenhuolto-
järjestelmä

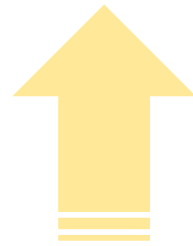
Englanti

Vahvat alueelliset
sosiaali- ja
terveydenhuollon
järjestäjät

Espanja

Vakuutus pohjainen
terveydenhuolto

Alankomaat

Kansallinen
terveysvakuutus

Australia

Esitellyt mallit eivät ole THL:n ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi, vaan asiantuntija-arvioita siitä, miltä erilaisten mallien toimeenpano saattaisi näyttää ja mitä se voisi tarkoittaa.

Kansallinen sote-järjestelmä

- Palveluiden järjestämisestä vastaa kansallinen organisaatio, joka ohjaa tuotannosta vastaavia toimijoita.
- Palveluiden tuotanto on pääosin julkista.

25.6.2025

Keskeisimpiä muutoksia nykytilaan:

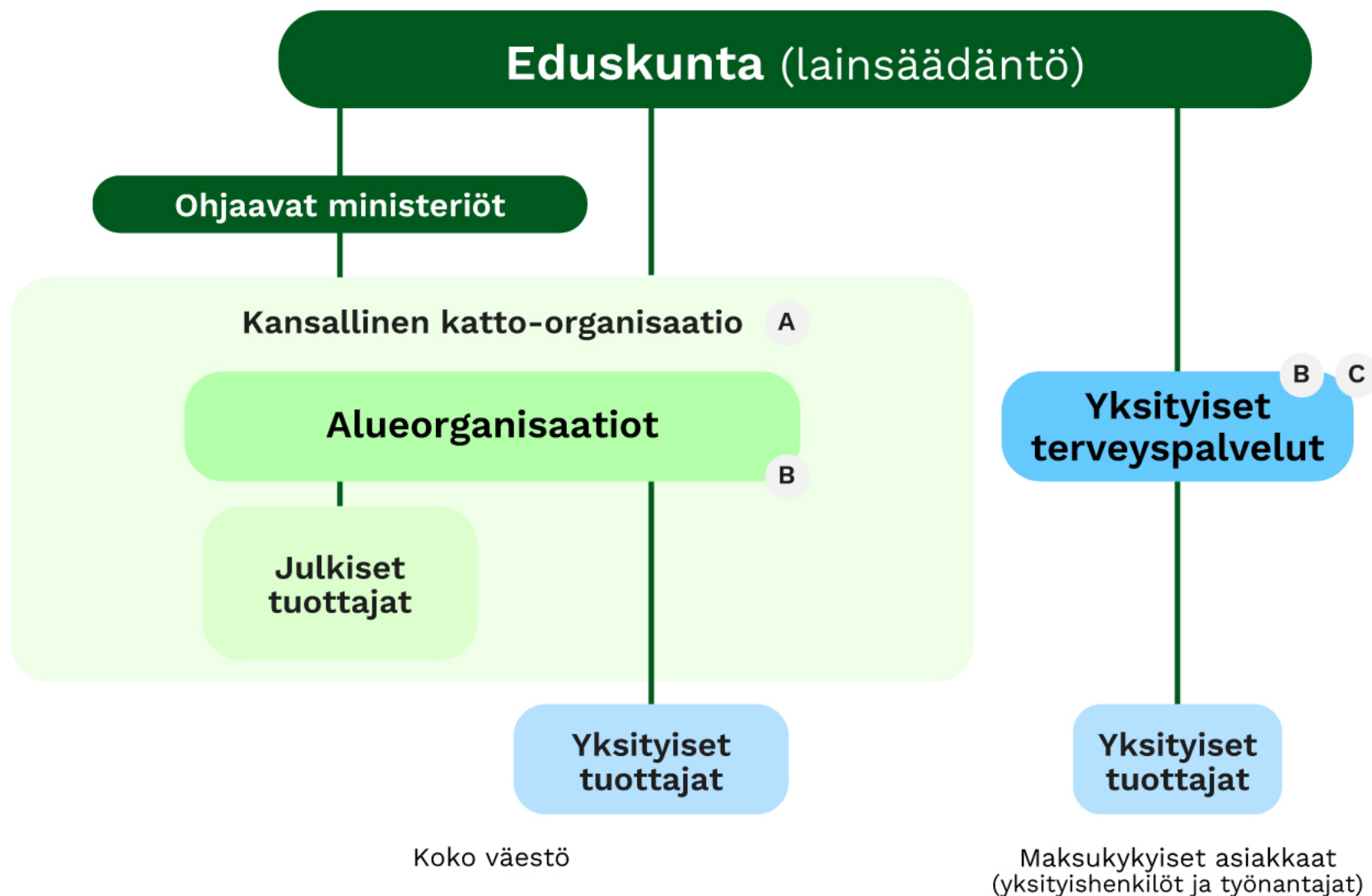
- Ohjausjärjestelmän vahvempi keskittäminen
- Uudenlaisen kansallisen organisaation perustaminen
- Tuotannosta vastaavien operatiivisten organisaatioiden perustaminen

Ei tiedossa olevia perustuslaillisia ongelmia

Mahdollisia vaikutuksia:

- Yhdenvertaisuuden lisääntyminen
- Mahdollisuudet sote-integraation syventämiselle
- Toiminnan vakauden ja ennakoitavuuden heikentyminen
- Heikentyneet mahdollisuudet huomioida alueelliset palvelutarpeet ja erityispiirteet
- Pehmeä budjettirajoite, ei suoria tehokkuuteen kannustavia elementtejä

Kansallinen sote-järjestelmä: Keskitetty kansallinen ohjaus, rahoitus ja päätöksenteko

A Valtion verotus **

B Asiakasmaksut *

C Yksityiset vakuutusmaksut**

Rahoitus:

* Yksityishenkilöt (kotitaloudet, työntekijät ym.)

^ Työnantajat

Vahvat alueelliset järjestäjät

- Palveluiden järjestämisestä vastaavat vahvat itsehallinnolliset alueelliset toimijat
- *”Alueet itse tietävät parhaiten minkälaisia palveluita ja miten niitä kannattaa alueellaan järjestää.”*

25.6.2025

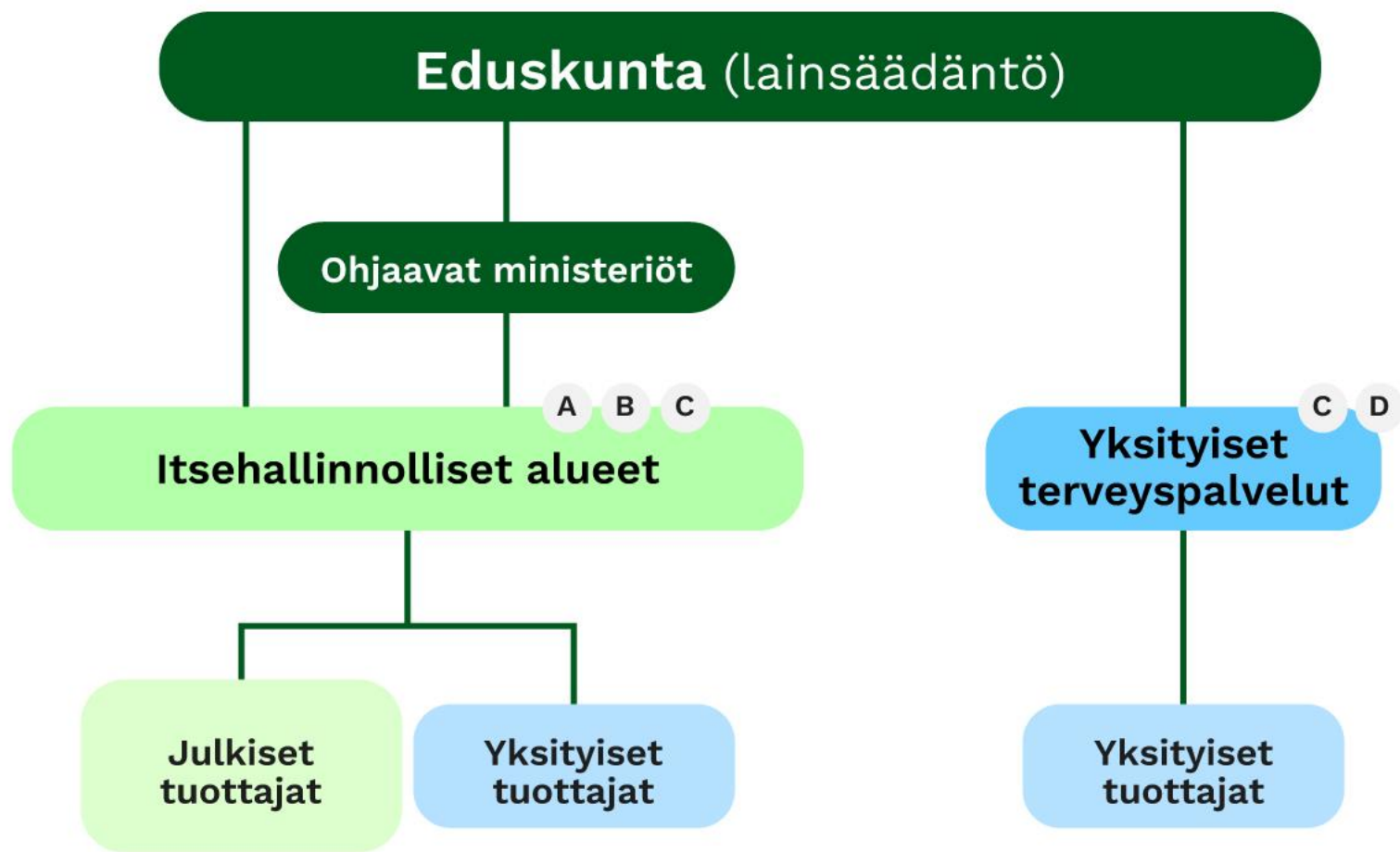
Keskeisimpiä muutoksia nykytilaan:

- Kansallisen ohjausjärjestelmän heikentyminen ja alueellisen päätösvallan laajentuminen (ml. verotusoikeus)
- Edellyttäisi lainsäädännön uudistamista, mutta ei lähtökohtaisesti hankalia perustuslaillisia ongelmia.

Mahdollisia vaikutuksia:

- Palveluiden suunnittelu väestön palvelutarpeiden mukaan
- Mahdollisuudet sote-integraation syventämiselle
- Tuottavuuden parantuminen ja kulujen lasku
- Alueelliset erot verokannoissa, palveluvalikoimassa, palvelujen laadussa ja saavutettavuudessa
- Byrokratian lisääntyminen
- Verotuksen monimutkaisuus ja valtion veropoliittisen liikkumatilan vähentyminen

Alueellinen sote-malli: Vahva alueellinen itsehallinto ja hajautunut järjestämisvastuu

Koko väestö

Maksukykyiset asiakkaat
(yksityishenkilöt ja työnantajat)

A Valtion verotus **

B Alueverotus *

C Asiakasmaksut *

D Yksityiset
vakuutusmaksut**

Rahoitus:

* Yksityishenkilöt
(kotitaloudet, työntekijät ym.)

^ Työnantajat

Vakuutus- pohjainen terveydenhuolto

- Palveluiden järjestämisestä vastaavat kansallisesti säädellyt yksityiset vakuutusyhtiöt.
- Koko väestölle pakollisen perusvakuutuspaketin laajuus ja enimmäishinta määritellään kansallisesti.

25.6.2025

Keskeisimpiä muutoksia nykytilaan:

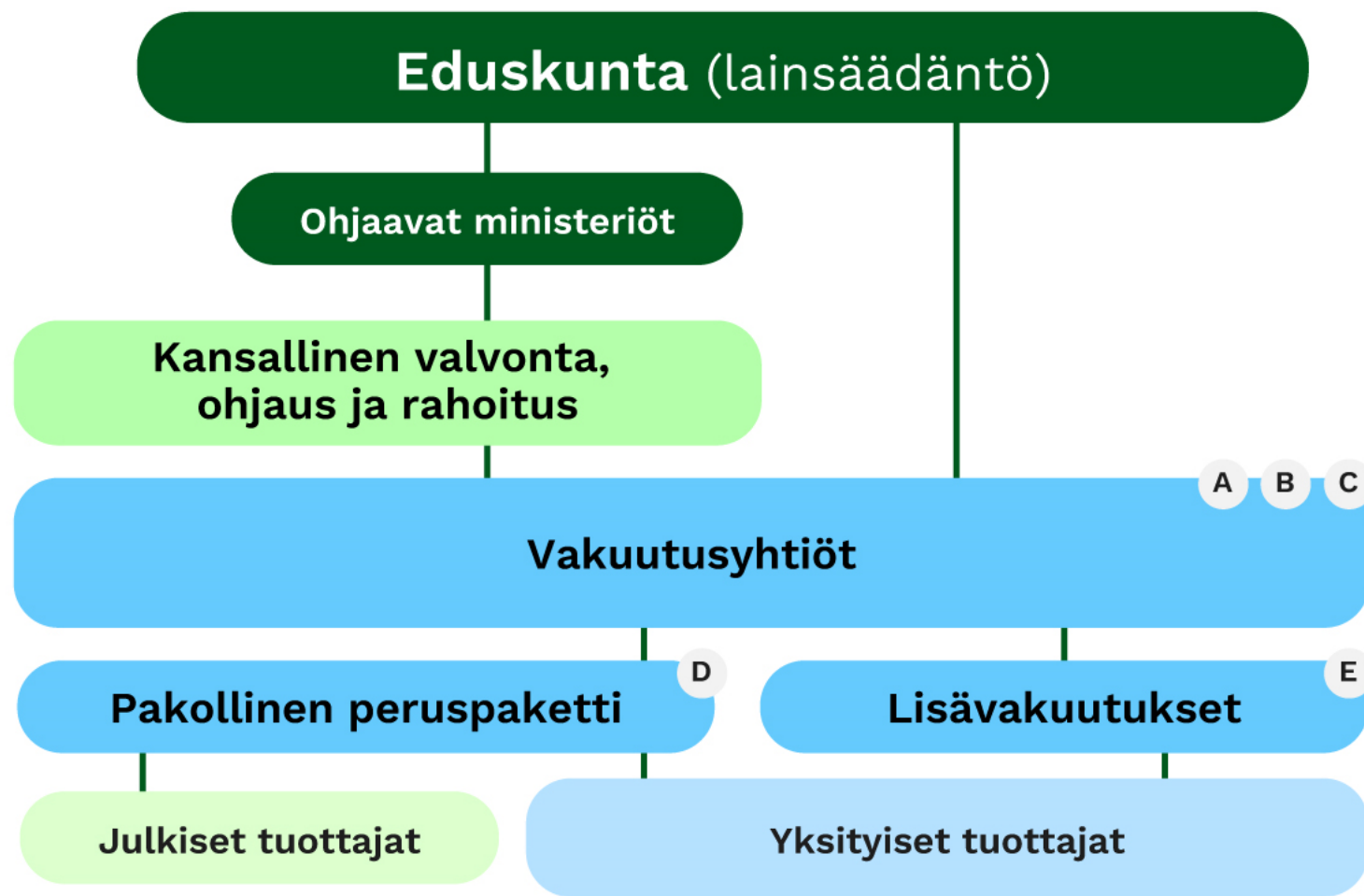
- Merkittävät ja kokonaisvaltaiset muutokset rahoitukseen, hallinnollisiin rakenteisiin, palvelutuotantoon sekä lainsäädäntöön
- Merkittävä siirtymä pois vahvaan julkiseen järjestämisvastuuseen ja demokraattiseen kontrolliin pohjautuvasta järjestelmästä

Toimeenpanoon liittyy merkittäviä perustuslaillisia ongelmia.

Mahdollisia vaikutuksia:

- Tehokkuuden kasvu ja palveluiden parempi saatavuus
- Palveluvalikoiman määrittämisen helpottuminen
- Alueelliset erot palveluiden tarjonnassa voivat kasvaa
- Kustannusten kasvaminen?
- Vakuutusyhtiöiden kannustin valikoida asiakkaita sekä monimutkaisuus käyttäjän näkökulmasta
- Sote-integraation edellytykset heikkenevät

Vakuutusperusteinen terveydenhuolto: Yksityissektorin merkittävä rooli rahoituksessa, järjestämisessä ja tuotannossa

Koko väestö

Maksukykyiset asiakkaat

A Valtion verotus ^{**}

B Sairausvakuutusmaksut ^{**}

C Asiakasmaksut *

D Pakolliset vakuutusmaksut *

E Vapaaehtoiset vakuutusmaksut*

Rahoitus:

* Yksityishenkilöt (kotitaloudet, työntekijät ym.)

[^] Työnantajat

Kansallinen terveysvakuutus

- Yksi kansallinen vakuuttaja vastaa palvelujen järjestämisestä.
- Sen toimintaa säädellään ja ohjataan kansallisesti.
- Palveluiden tuotanto on pääosin yksityistä.

25.6.2025

Keskeisimpiä muutoksia nykytilaan:

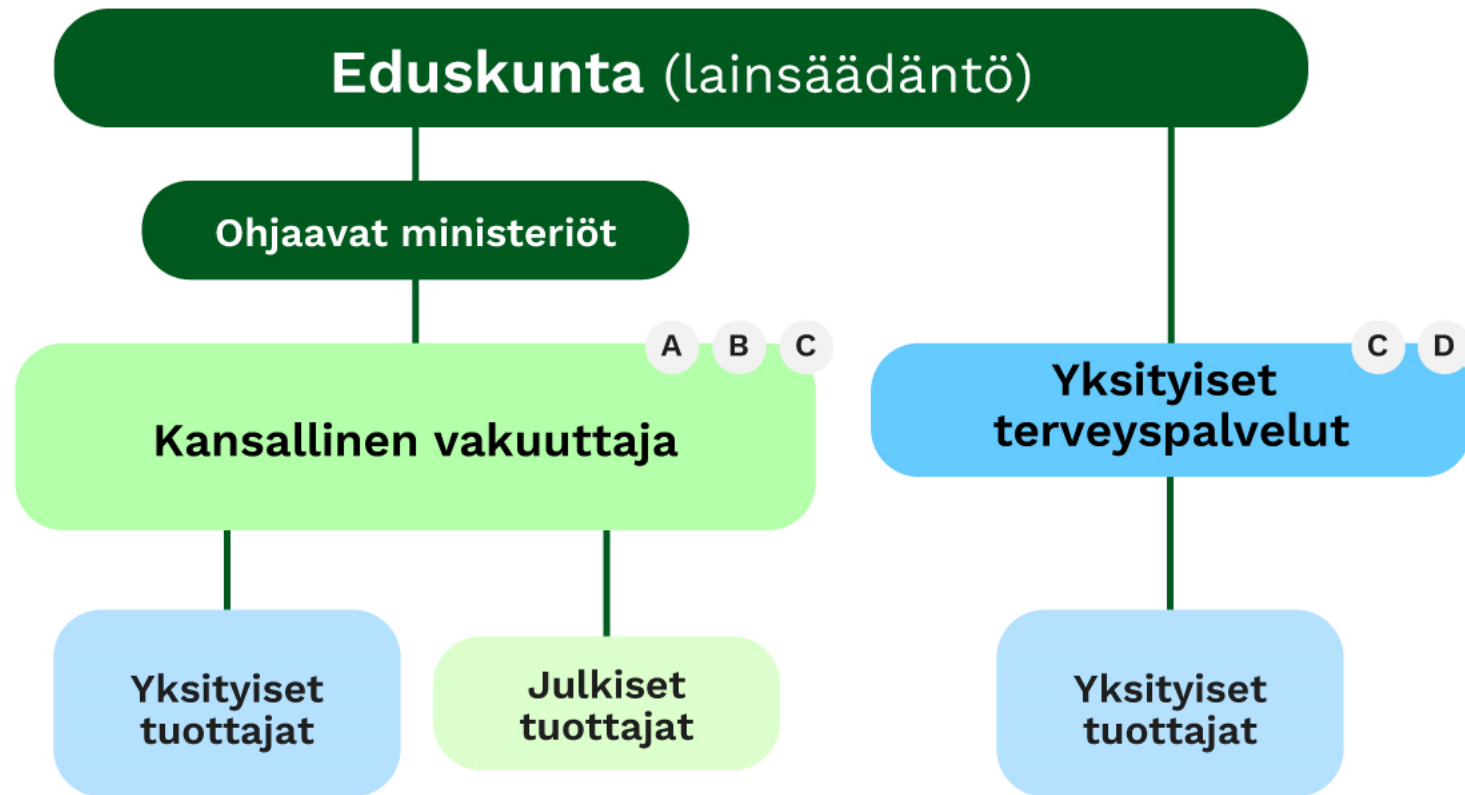
- Edellyttäisi merkittäviä muutoksia rahoitukseen, hallinnollisiin rakenteisiin ja lainsäädäntöön
- Merkittävä muutos suhteessa nykytilaan
- Tuotannon omistuspohjan uudelleen järjestelyihin liittyy kysymyksiä

Toimeenpanoon liittyy todennäköisiä perustuslaillisia ongelmia.

Mahdollisia vaikutuksia:

- Palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantuminen
- Palveluiden läpinäkyvämpi priorisointi
- Yksityiset lisävakuutukset voivat heikentää yhdenvertaisuutta
- Asiakkaiden valikointi tai sijoittuminen tuottojen kannalta suotuisammille alueille
- Hallinnollinen taakka ja siihen liittyvät kustannukset
- Sote-integraatio voi heikentyä

Kansallinen terveysvakuutus: Yksi kansallinen vakuuttaja ja yksityissektorin merkittävä rooli etenkin palvelutuotannossa

Koko väestö

Maksukykyiset asiakkaat
(yksityishenkilöt ja työnantajat)

A Valtion verotus **

B Sairausvakuutusmaksut **

C Asiakasmaksut *

D Yksityiset vakuutukset**

Rahoitus:

* Yksityishenkilöt
(kotitaloudet, työntekijät ym.)

^ Työnantajat

Toiset mallit realistisempia

Kansallinen sote ja vahvat alueelliset järjestäjät

- Todennäköisesti mahdollista toteuttaa perustuslain puitteissa.
- Mahdollistaisivat myös sosiaali- ja terveydenhuollon integraation säilyttämisen.

Vakuutusperusteiset mallit

- Merkitsisivät perustavanlaatuaista muutosta.
- Luopuminen nykyjärjestelmän keskeisistä periaatteista, kuten universaaliudesta ja julkisesta järjestämisvastuusta.

25.6.2025

Peruslähdekohdiltaan nykyjärjestelmän periaatteita lähellä olevat mallit näyttäytyvät realistisimpina.

Kannattaako nykyjärjestelmä räjäyttää?

- Jokaisessa mallissa on vahvuuksia ja heikkouksia. Jokainen vastaisi eri tavoin soten nykyisiin keskeisiin haasteisiin.
- Monia kehitystoimia voidaan toteuttaa nykyjärjestelmässä ilman mittavia rakenteellisia uudistuksia.
- Historialliset polkuriippuvuudet sekä uudistuksiin liittyvät kulut ja riskit on huomioitava, kun sotejärjestelmän optimaalista tilaa hahmotellaan.
- Laajojen uudistusten toimeenpano on hidasta ja vaativaa, olennaista on sitoutua työhön yli vaalikausien.

25.6.2025

Mikään yksittäinen malli ei ratkaise kaikkia soten nykyisiä haasteita.

Soten visio – mitä tavoitellaan?

- Sote-järjestelmän kehittämistä ohjaavan vision kirkastaminen on olennaista
- Millaisia arvoja ja tavoitteita suomalaisen soten halutaan toteuttavan?
- Järjestelmän seuraavien askelten määrittelemiseksi tarvitaan parlamentaarista soten tulevaisuustyötä.

25.6.2025

Vision
kirkastaminen